

Številka 8 – Leto IV

Novo mesto, 6. avgusta 1976

Novoteks

GLASILO TEKSTILNE TOVARNE NOVO MESTO

IZVOZ - VENTIL TEKSTILNE INDUSTRIJE

Te dni se je v Leskovcu sestel svet tekstilne industrije gospodarske zbornice Jugoslavije in ob tradicionalnem leskovškem sejmu razpravljali o gospodarskih gibanjih v letošnjih prvih mesecih, o problemih in možnostih za boljše rezultate. Člani sveta so razpravljali tudi o osnutku zakona o združenem delu in ustavnem transformiranju poslovnih združenj ter o oblikovanju cen tekstilnih proizvodov.

Ocene gibanja proizvodnje in plasmaja v tekstilni industriji za letošnje prve mesece niso ravno optimistične. Proizvodnja je v aprilu padla za 6% in rezultat štirih mesecev je precej skromen. Z enim odstotkom zvišanja je tekstilna industrija komaj nekaj boljša od povprečja vse industrije in rudarstva, kjer je zabeleženo 0,8% zvišanje.

Majhno proizvodnjo je spremljalo tudi skromno povpraševanje. Kljub zaviranju rasti cen, olajšavam pri kreditnih pogojih in manjšim davčnim obveznostim tekstilne industrije le počasi napreduje. Zaloge se še zmeraj kopičijo in resno ogrožajo normalen potek proizvodnje. V posameznih sektorjih dosežejo celo raven trimesečne

oz. celo štirimesečne proizvodnje.

Največ zalog je v skupini tkanin. Pri volnenih tkaninah dosegajo vrednost tri in polmesečne proizvodnje, pri bombažnih tkaninah 70-dnevne, pri trikotaži tri do štirimesečne in pri perilu dvomesečne proizvodnje. V oblačilni konfekciji zaloge presegajo dvomesečno proizvodno raven. Največ zalog pa je v konfekciji posteljnine, kjer dosegajo že raven štirimesečne proizvodnje.

Ob zmanjšani proizvodnji, katere dinamika je daleč pod planirano, je tudi slaba prodaja na domačem trgu, zato se zaloge večajo. Izhod iz te situacije je samo izvoz, izvoz tekstila, ki se je zvišal za 27%, skupen izvoz v industriji in rudarstvu pa se je zvišal za 35 indeksnih točk. Skupen štirimesečni rezultat pa je znatno boljši: v tekstilni industriji se je zvišal za 16%, v industriji in rudarstvu za 12%, v skupnem izvozu pa za 15%.

Ta ventil tekstilne dejavnosti pa ni pomemben zaradi večjega plasmaja na svetovnem trgu. Izvoz tekstila, uresničen v prvih štirih mesecih v vrednosti 2357 milijonov din, ima poleg viso-

kega deviznega učinka tudi ugodno regionalno strukturo: zvišal se je na vseh valutnih področjih, zlasti v razvitih zahodnih državah, kjer so zabeležili 25% zvišanje. Še ugodnejši so aprilski rezultati, ko je bilo zabeleženo 30% zvišanje na trgu razvitih zahodnih držav, in to v glavnem pri končnih proizvodih.

Večji izvoz proizvodov tekstilne industrije spremlja tudi občutno manjši uvoz. V prvih štirih mesecih se je v primerjavi z enakim obdobjem lani zmanjšal po indeksu 79. Aprilski uvoz je za 7% višji od lanskega aprila, kar pomeni, da je bil v prvih treh mesecih rezultat uvoza še nižji. Kot vsaka ima tudi ta medalja dve plati. Ena je ugodna, saj prispeva k naši plačilni bilanci, druga pa neugodna, kar zadeva potrebe proizvodnje. Zmanjšanje vrednosti skupnega uvoza po indeksu 88 je povzročil manjši nakup opreme, surovin in repromateriala. Upadanje uvoza, zlasti iz razvitih držav, kjer so zabeležili indeks 77, ter držav v razvoju z indeksom 95, pomeni slabšo preskrbo proizvodnje z opremo, surovinami in repromaterialom, predvsem pa s tkaninami, predivom in vlakni. Poleg temeljnih tekstilnih surovin zaostaja tudi uvoz sintetičnih vlaken.

Boljše z lastno bazo

Kritika, ki jo tekstilci često slišijo, da je njihova rast proizvodnje skoraj v celoti vezana na uvoz surovin, je samo delno opravičena. Prirodnih domačih surovin ni. Dovolj je umetnih vlaken, ki jih uvažamo v skromnih količinah, saj bo v letu 1976 le v nekem kompenzacijskem poslu uvoženih le 2.000 ton celuloznih vlaken. Del sintetičnih vlaken proizvajamo doma - žal tudi te iz uvoženih surovin.

Zmanjšanje uvoza - povečanje izvoza

Jugoslovanska tekstilna industrija je v preteklem letu povečala izvoz in zmanjšala uvoz. Stopnja pokritja uvoza z izvozom je porasla od 65 na 82,7%. Celotna menjava je znašala 13,5 milijarde v predpreteklem in 14,5 milijarde v preteklem letu. Pri tem je bil uvoz zmanjšán za 24%, izvoz pa povečan za 25,7%. V prvem četrtletju je bil izvoz v vzponu, sledilo mu je zelo slabo drugo četrtletje. Močno poživitev izvoza pa smo zabeležili konec leta.

Regionalna usmeritev uvoza je 24,4% iz držav s klirinškim in 75,6% s konvertibilnim sistemom plačil. Izvoz pa je obratna slika uvoza, saj smo 72,5% izvozili v klirinške in 27,5% v konvertibilne dežele. To nesorazmerje je resna slabost, ki močno prispeva k plačilnemu deficitu s konvertibilnimi deželami.

Ko pridejo gotovi konfekcijski izdelki - hlače in krila, iz tekočega traku, morajo še v likalnico, na zadnjo „olepšavo“ - nato pa v trgovine po vsej Jugoslaviji ter veliko še v tujino...

I to se, eto dogadja

Povod ovome tekstu je „sitnica“ koja se nedavno dogodila u „Novoteksovom“ pogonu u Trebinju, koja je sve radnike, na žalost, neugodno iznenadila. A, evo o čemu se zapravo radi. Kao i obično radnica N. K. je u svoj garderobier ostavila tašnu, presvukla se, i otišla na radno mjesto. Za vrijeme pauze, navratila se do garderobiera da uzme nešto iz tašne, ali kada je ormar otključala, ne malo se iznenadila. Tašna je bila prazna, a sadržaj tašne (kozmetika i novac) bili su odnešeni. Počela je da plače i o ovome upoznala rukovodioce. Izvršen je pretres i ukradeni (nestali) novac i ostalo nadjeno je u ormaru radnice B. B. Ova mlada žena, dosta neuvjerljivo se branila, govoreći da joj je sve ovo podmetnuto. Ali, to sada i nije tako važno. Ostaje činjenica i stiče se utisak da među radnicima ima onih koje zovemo lopovi. Možda je ova riječ, i sviše teška, ali kako ih imenovati drugčije.

Odma po otvaranju pogona radnicima su počele da nestaju olovke, gumice i druge sitnice. Od toga se počelo, a zatim novac, šalovi, pa čak i pantalone-gotove iz proizvodnje. Ali, kada je radnica D. A. pokušala da falcifikuje (ispravlja cifre) na platnom listiću i kada je to službenik banke otkrio, pokazalo se opravdano vjerovanje da među radnicima ima i onih koji su manje poštenj. I to se zaboravilo, i skoro svakodnevno radnicima je ponešto nestajalo. Tako dodje vrijeme da se i ova „sitnica“ dogodi.

Nekakav poseban komentar i zaključak ovoj priči koju ispričavamo i nije potreban. On se sam po sebi nameće i mi ga nećemo ni napisati. Samo, tek toliko da se zna, da se i ovake stvari dešavaju...

MEHO BARAKOVIĆ

Tekstilne odpadne vode

Ker sem štipendist naše tovarne, sem med počitnicami vezana, da pridem v tovarno na počitniško prakso, ki traja en mesec. Letos opravljam tretjo in zadnjo prakso v svojem srednješolskem obdobju.

Delo na praksi mi je zelo všeč, saj sem vsako leto delala v drugem oddelku oz. v drugi pisarni. Tako sem kar dosti spoznala in se tudi veliko naučila. Spoznavam nove ljudi, njihovo delo, ki ti pripomore, da izpolniš svoje znanje, ki si ga prinesel iz šole. Moje delo je predvsem tipkanje, ker obiskujem upravno-administrativno šolo. Zato mi strojepis niti

TRETJIČ V NOVOTEKSU

ne dela velikih težav. Edino znanja iz stenografije na svoji počitniški praksi še nisem preizkusila, vem pa, da ga bom lahko pokazala prihodnje leto, ko se bom zaposlila v tovarni.

Svojega bodočega službovanja se ne bojim, ker poznam že veliko uslužbencev, približno pa tudi vem, kaj in kako bom delala. Seveda je vse drugače, če prideš iz srednje šole še ves boječ in nesamostojen v delovno organizacijo, nato pa moraš še spoznavati ljudi in vse, kar te spremlja pri delu. Zato sem res vesela, da ne bom imela takih težav.

Na prakso hodim z veseljem, ker vem, da me čaka delo, kjer lahko pokažem svojim predpostavljenim, da že nekaj znam; nekaj pravim zato, ker šele praksa in izkušnje dajejo več znanja.

Težko je le to, ker nisem navajena tako zgodaj vstajati, saj se moje delo prične že ob 6. uri. Vendar se bom morala tudi na to navaditi, saj drugo leto ne bo smelo biti nobenih izgovorov, kajti takrat bom delavka in seveda s tem tudi obvezna, da redno hodim na delo in svoje delo opravim dobro ter se s tem oddolžim tovarni za pomoč, ki mi jo je nudila med šolanjem. Upam, da ne bom razočarala.

BOGDANA ILIČIN

Problem varstva okolja, ki v zadnjih desetletjih postaja vedno bolj pereč, je logična posledica naraščanja števila prebivalstva na zemlji in s tem povezanega hitrega razvoja industrije. V problem sta vključeni dve osnovni prvini, ki sta neobhodno potrebni za življenje na zemlji: voda in zrak.

Onečiščenost zraka in zamaзанost vodovja sta danes najnevarnejši obliki nezadržnega in vedno hujšega propadanja našega okolja. Voda je najbolj razširjena, najvažnejša in do nedavnega najcenejša surovina oziroma pomožno sredstvo v vseh vejah industrije. Na prvem mestu je po porabi vode vsekakor kemijska industrija, medtem ko je tekstilna industrija po porabi surove vode šele na šestem mestu. Ta voda pa že dolgo ni več najcenejša surovina, ki bi jo lahko brezskrbno in neodgovorno trošili in uničevali.

Reševanja problema varstva okolja se pri nas lotevamo zelo počasi. Redka so namreč podjetja, ki že imajo lastne naprave za čiščenje odpadnih voda. Verjetno so glavni vzroki za tako neodgovoren odnos nezadostno povezovanje kompleksne problematike, začetniške težave pri reševanju problema in veliki stroški za nakup zelo dragih čistilnih naprav.

Po zahodnonemških podatkih izpred nekaj let je na svetu

okoli 20 milijard m³ sveže vode. Tekstilna industrija porabi za svoje potrebe na leto 250 milijonov m³ surove vode. Od te količine jo uporabljajo približno 32 % kot hladilno vodo, 7 % kot napajalno vodo, ostalih 61 % pa je tehnološka voda (za primerjavo: v Novoteksu porabimo na leto okoli 1,2 milijona m³ surove vode).

Vprašamo se lahko, kakšne posledice nam grozijo pri odvajanju neочиščenih odpadnih voda v reke in vodovja? Naj omenimo le najnevarnejše snovi v odpadnih vodah: organske in anorganske snovi, fenoli, spojine, ki vsebujejo dušik, žveplo in fosfor, ter še cela množica nič manj nevarnih spojin. Te snovi ne uničujejo le življenja v rekah, ampak uničujejo tudi bakterije in s tem onemogočajo naravno, biološko čiščenje vode. Prav zaradi tega kvaliteta pitne vode danes vidno pada. Zastrupljanje okolja se je torej vključilo v naravni krogotok ter nas tako posredno in neposredno ogroža.

Kot smo že omenili, je tekstilna industrija po porabi vode med industrijskimi vejami na šestem mestu. Od celotne količine vode, ki jo potrebujemo, je 60 % tehnološke, ki jo pri nas večinoma neочиščeno odvajamo v reke in potoke. Vse snovi – razne odpadne kolo-idne raztopine škroba v različnih stopnjah razgradnje, dek-

strini in vodotopna škrobilna sredstva – tvorijo poleg prostih vlaken, ki nastajajo pri vseh fazah obdelave v odpadnih vodah, ogromne količine težko razgradljivega blata. V izpiralnih vodah iz barvam so poleg različnih vrst organskih barvil tudi pomožna sredstva, kot npr. razna omakalna sredstva, silikonski preparati, sredstva proti penjenju itd. Iz apreterskih obratov pa prihajajo v odpadne vode poleg ostalih še specifična apreturna sredstva: parafinske emulzije, umetne smole, katalizatorji.

Strokovnjaki so izračunali, da od celotne porabljene količine vseh snovi (kemikalij, barvil in pomožnih sredstev) ostane po končanem tehnološkem procesu oplemenitenja približno 48 % na blagu, 50 % vseh preostalih snovi je v odpadnih vodah, ostala količina, 2 %, pa izhlapi.

Snovi, ki ostanejo v odpadnih vodah, so lahko v taki obliki, kot so bile dodane, ali pa v spremenjeni. Zato lahko ocenjujemo sestavo odpadnih voda le približno s sklepanjem na osnovi dodatnih snovi. Pri barvanih odpadnih vodah npr. ne moremo ocenjevati stopnje onesnaženosti na podlagi intenzivnosti obarvanja, ker so lahko brezbarvne odplake veliko bolj onesnažene in strupene kot močno obarvane raztopine barvil. (Nadaljevanje prihodnjič)

Vsakdanji prizor ob slovenskih rekah: veliko tovarn popolnoma nekontrolirano spušča v vodo ogromne količine odpadnih voda in s tem „načrtno“ uničuje naše naravne lepote. Na sliki lahko vidimo nekdanji odtok Novoteksove odpadne vode v Krko; danes, ko imamo že nekaj čistilnih naprav, pa je stanje veliko boljše

ZNIŽEVANJE REALNEGA ZASLUŽKA

Za leto 1976 je značilno, da se nadaljuje padanje realnih osebnih dohodkov in sploh zaslužkov. Medtem ko so se lani povečali OD v Sloveniji v povprečju za 0,7 %, so se v istem časovnem razdobju prvih petih mesecev letos zmanjšali za 0,8 %. Dejali bi morda, da to ni veliko. Vendar bomo kasneje videli, da je to odsev stalne razvojne težnje, ki ni zdrava. Manjši realni dohodek je kajpak vzrok za padanje kupne moči, ta pa ima za posledico manjše povpraševanje po blagu in storitvah.

Podatki o povprečnih nominalnih dohodkih, kakršni so delavcu v resnici izplačani, povedo, da so se v družbenem sektorju stalno povečevali. Od 1970 do 1975 so najbolj porastli z regionalnega vidika – v SAP Kosovo za 181 %, skoraj prav toliko v Vojvodini (180 %), a najmanj v Sloveniji – 156 %. Toda vsa ta povečanja so rezultat neenake izhodiščne ravni v letu 1970, za katero je znano, da je bila najvišja v Sloveniji in Hrvaški, najnižja pa v Makedoniji in na Kosovu.

Podatki o življenjskih stroških kažejo, da se zadnjih šest let v vseh republikah in pokrajinah izdatki za vse vrste potrošnih dobrin in storitev stalno povečujejo in da so lani dosegli najvišjo stopnjo rasti. V dokaz tega ne bomo navedli kopice števil, pač pa le nekaj podatkov, ki so najbolj značilni.

Gornja primerjava rasti življenjskih stroškov v vsej SFRJ in Sloveniji ponazarja vedno večje podraževanje, ki mu botruje dviganje cen. Hkrati kaže, da zadnja leta stroški v Sloveniji prekašajo tiste, ki veljajo za povprečne v državi. Samo v SAP Vojvodina je indeks stroškov (127 %) bolj narasel kot v Sloveniji, v Bosni in Hercegovini (126 %) v celotnem razdobju prikazanih let. Najmanjši porast pa beleži SR Črna gora.

Vprašanje je sedaj, ali so življenjski stroški naraščali hitreje od nominalnih osebnih zaslužkov, oz. dohodkov, kot jim uradno rečemo.

Realni osebni dohodki se po svoji stopnji gibanja vedno manj gibajo. V letu 1973 in 1975 kakor tudi letos pa celo padajo in so pod ravnijo prejšnjega leta. Iz omenjene statistične dokumentacije smo videli, da je to posledica rasti življenjskih

stroškov, ne pa posledica zaostajanja nominalnih OD. Če še upoštevamo, da je bilo v preteklosti nihanje stroškov majhno, rast pa velika in splošna, potem moramo tudi sklepati, da padanje realnih zaslužkov zadeva zlasti nekatera pridobitna področja; drugače povedano – odvisno je od področja zaposlovanja. Tako statistika pove, da so bili v letu 1973 realni zaslužki pod ravnjo prejšnjega leta v vseh področjih gospodarstva in negospodarstva, razen gozdarstva.

Največje povečanje kljub splošni tendenci upadanja realnih OD je zabeleženo pri poslovnih združenjih in družbenih organizacijah, največje zmanjšanje pa v lesni, tekstilni in industriji gradbenega materiala ter kmetijstvu in gozdarstvu. V letošnjem letu situacija pravzaprav ni kdo ve kaj spremenjena – življenjski stroški rastejo hitreje od nominalnih dohodkov. Od decembra 1975 do konca junija so se povzpeli za 5,8 %, tako da potrošnik v primerjavi z lanskim junijem plačuje življenjske potrebščine v povprečju že za 12,5 % dražje; in to kljub zadržani rasti nekaterih cen.

IZ TREBINJA

SLABA AKTIVNOST MLADIH

Aktivnost omladinske organizacije čiji je predsednik Bosa Banović u „Novoteksovom“ pogonu u Trebinju je slaba. Mladi kojih u ovom kolektivu ima dvije trećine, između 20 i 25 godina starosti, kao da još nisu našli pravu „formulu“ aktiv-

nosti. Svakako, tome u mnogo-me doprinosi i rad u dvije smjene, tako da je veoma teško okupiti sve mlade, usvojiti program aktivnosti i nastojati da se on realizuje. Ipak, to nije opravdanje za aktivnost, koja za sada nema prolaznu ocjenu...

PONOVO NA RADNIM MJESTIMA

Poslije kolektivnog odlaska radnika „Novoteksovog“ pogona u Trebinju na odmor koji je trajao od 3. do 19. jula, mašine u proizvodnim halama su „progovorile“ i proizvodnja je otpočela. Iz razgovora sa radnicima saznali smo da su se za vrijeme odmora, malo udalja-

vali iz Trebinja (uglavnom odlazili su na kupanje na more ili bazen) i najveći broj odmarao se kod kuće u roditeljskom krugu. Sve su nam kazale da su se dobro odmorile i svima je odmor prošao jako brzo, kao lijep san, kako neko reče u šali.

MEHO BARAKOVIĆ

V slovenski tekstilni industriji je zaposlenih 49.600 delavcev, od tega skoraj tri četrtine žensk. Lani je panoga ustvarila za 13.255 milijona dinarjev celotnega dohodka, kar je 10,6 % celotnega dohodka slovenske industrije.

O obremenitvi slovenske tekstilne industrije pričajo naslednji podatki: njene zaloge končnih izdelkov so bile 16,9 % zalog v industriji, zakonske obveznosti federaciji 14 % vseh obvez te vrste v industriji in ugodnosti, ki jih je morala dati, da je blago prodajala, kar 30 % vseh ugodnosti, ki jih je lani trgovini dala slovenska industrija.

Potrošnja tekstila se v svetu skokovito večja. Leta 1950 je bilo izdelanih 9,1 milijona ton tkanin, 0,86 milijona ton pletenin in 0,01 milijona ton netkanega tekstila. Leta 1980 bo predvidoma proizvedenih 22,2 milijona ton tkanin, 6 milijonov ton pletenin in 1,8 milijona ton netkanega tekstila.

Julija so obiskali našo tovarno pionirji in pionirke iz tabora „Sutjeska“. Na tem taboru se vsako leto zberejo mladi iz vse Jugoslavije, ki v času svojega bivanja v dolenski metropoli spoznavajo širšo Dolenjsko z vsemi svojimi kulturnimi in zgodovinskimi znamenitostmi. Na sliki: pionirji, ki so že kot ena sama velika družina, poslušajo tov. Kovačiča, ki jim pripoveduje o razvoju našega podjetja

PRVA FAZA JE ZA NAMI

Sedanje ocene o poteku javne razprave o osnutku zakona o združenem delu v temeljnih samoupravnih okoljih so ugodne. Več kot 300 tisoč delavcev je sodelovalo na zborih, kjer so razpravljali o osnutku zakona in soočali njegove rešitve s svojimi samoupravnimi rešitvami in izkušnjami. Po predvidevanjih sekretariata za spremljanje javne razprave pri RS ZSS bo do konca tega meseca več kot pol milijona delavcev razpravljalo o osnutku zakona. To priča o široki politični akciji, ki so jo organizirali sindikati.

V večini temeljnih organizacij je tekla javna razprava tudi

o konkretnih samoupravnih razmerah in v mnogih primerih so se premaknila kolesja razvoja samoupravnih odnosov. Če skušamo povzeti misel, ki je bila izrečena na seji sekretariata, bi morali zapisati, da sicer akcija še ni končana, vendar so postavljeni temelji za njeno nadaljevanje. Na tem najširšem referendumu, kot bi lahko poimenovali javno razpravo, so se delavci izrekli za določila zakona o združenem delu, sedaj pa ga bo treba vnesti v življenje in delo slehernega delovnega kolektiva.

Če smo lahko zadovoljni z dosedanjimi rezultati javne razprave med delavci v temeljnih

organizacijah združenega dela, od koder je prišlo tudi največ predlogov in dopolnil, pa so rezultati javne razprave v krajevnih skupnostih in temeljnih samoupravnih interesnih skupnostih slabi. Sindikati in organizacije Socialistične zveze bodo morali kljub počitniškemu času usmeriti svojo akcijo tudi v ta okolja. Če ne bo tako, tudi rezultati ne bodo takšni, kot smo jih pričakovali. Pe ne gre samo za to. Gre za zelo pomembne oblike organiziranja

delavcev in delovnih ljudi za tista mesta, kjer združujejo del svojih interesov in sredstev za njihovo uresničevanje, kjer morajo prav tako zavladati novi odnosi.

Dogovorjeni roki v javni razpravi veljajo. Že ob koncu avgusta bomo morali analizirati rezultate javne razprave na občinskih sindikalnih konferencah in zatem v septembru na republiški konferenci Zveze sindikatov.

Dodatek za delo v stroki

V spremembah in dopolnitvah samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in za deležev sredstev za osebne dohodke sprejeli smo ga pred dvema

mesečema, je tudi člen, ki govori o dodatku na strokovnost.

Delavcu pripada dodatek v točkah na uro, in sicer:

	10-15	15-20	20-25	nad 25 let službe
a) za DM, kjer se zahteva KV ali NS	2	3,5	4	5,5
b) za DM, kjer se zahteva VKV ali SS	2,5	4	5,5	6
c) za DM, kjer se zahteva VSS	3	4,5	6	6,5
d) za DM, kjer se zahteva VS	3,5	5	6,5	7

Pravico do dodatka za delo v stroki pridobi delavec, ki priloži komisiji za osebne dohodke tozda oziroma delovni skupnosti skupnih ki predloži komisiji za osebne dohodke tozda oziroma delovni skupnosti skupnih stroki – v tej ali drugi delovni organizaciji.

Dokazila, ki jih mora delavec predložiti komisiji za osebne dohodke, so uradni dokumenti, ki dokazujejo, da je delavec delal na delovnem mestu, kjer se zahteva določena strokovnost.

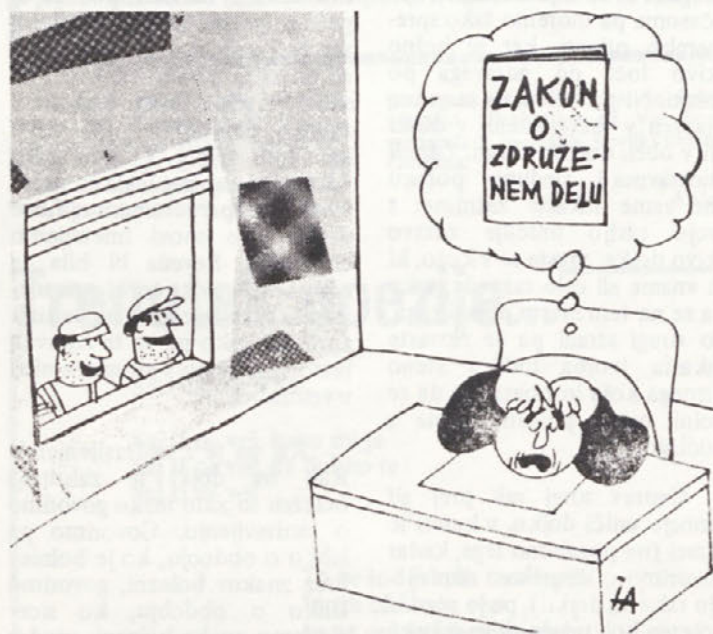
Delavec uveljavi zahtevek za ta dodatek na lastno iniciativo in mu pripada od prvega dne v naslednjem mesecu, po izpolnitvi zahtevanih pogojev. Delavcem, ki ta dodatek že prejemajo, ni potrebno ponovno dokazovanje upravičenosti do njega.

	Bolniški do 30	izostanki %	nad 30	%	porodn.	%	Skupaj bolniška	% boln. na ure brez DP
TOZD Metlika	11.788	4,3	5.008	1,8	7.416	2,8	24.212	8,9
Predilnica II	6.712	3,9	3.696	2,2	2.000	1,1	12.402	7,2
priprava	8.641	5,4	8.718	5,5	7.004	4,5	27.362	15,4
desenatura	680	3,9	348	2,1	2.052	4,7	3.080	17,7
tkalnica	10.392	5,6	5.538	3,5	928	2,5	16.258	9,1
oplemenitilnica	13.662	5,8	11.204	4,8	10.466	4,4	35.332	16,0
pletalnica	—	—	22	0,3	1.824	18,1	1.856	18,4
SS—tkanine	2.156	2,7	914	1,2	2.208	8,8	5.278	6,7
TOZD Tkanina	42.243	4,9	30.450	3,6	26.482	3,1	99.175	11,6
Krojilnica N. m.	1.008	5,9	632	3,7	544	3,2	2.184	12,8
Konf. N. m.	9.559	3,8	8.732	3,5	16.783	6,4	34.071	13,7
Trebinje	8.481	4,4	10.905	5,6	2.844	1,5	22.230	11,5
Vinica	8.070	3,8	1.904	0,8	16.800	7,9	26.774	12,5
SS—konfekcije	2.460	3,1	800	0,9	3.472	4,3	6.732	8,3
TOZD Konfekcija	29.578	3,9	12.973	3,1	39.440	5,2	91.991	12,2
Strešnik	6.032	7,2	3.708	4,4	—	—	9.740	11,6
Trgovine	1.512	2,4	323	0,4	2.992	4,8	4.736	7,6
IVS	2.960	3,1	1.432	1,4	—	—	4.392	4,5
SS—centrale	1.752	1,7	1.456	1,4	3.336	3,3	6.544	6,4
Menze	1.216	5,5	180	1,3	416	1,8	1.912	8,6
SKUPAJ NOVOTEKS	97.081	4,3	65.539	2,9	80.082	3,6	242.702	10,8

V prvih petih mesecih letos je odstotek bolniških odsotnosti za celotno podjetje 10,8.

Najvišji odst. bolniških odsotnosti je zabeležen v tozdu TKANINA, in sicer v obratu

pletalnica. Najnižji odstotek pa ima investicijsko vzdrževalni sektor.

— Kaže, da ima tovariš administrator danes nekoliko neprijetne delovne sanje... I. Antič

Bolniška I - V 1976

Rak na dojki

Med boleznimi, ki jih s skupnim imenom označujemo kot rakaste, je rak na dojki ena najpomembnejših. To pomembnost bolezen zasluži zaradi nekaterih neugodnih značilnosti:

gre za vrsto raka, ki zelo pogosto, če ne celo najpogosteje, prizadeva ženske, ki so komaj dobro zakoračile v četrto desetletje življenja; zdravljenje raka na dojki je navadno dolgotrajno, neprijetno in — neredko brez uspeha; odkrivanje raka na dojki je v zgodnjem razvojnem obdobju boleznit težavno.

Rak na dojki vznikne iz celic žlez, namenjenih izdelavi mleka, ali pa iz celic izvodil, po katerih prispe mleko iz žleze. Razumljivo je, da tako zgodnjega dogajanja ne moremo opaziti drugače kot z drobnogledom. Ščasoma pa moremo tako spremembo otipati, ker se bolno tkivo loči od zdravega po trdoti. Ni pa redko, da se začne bolezen v več predelih v dojki ali v obeh dojkah hkrati. Zaradi enostavnosti sledimo poteku ene same rakaste zatrdine: s svojo rastjo uničuje zdravo tkivo dojke, vraste se v kožo, ki se vname ali celo razpade, tako da se na tem mestu pojavi rana. Po drugi strani pa se razraste rakasta tvorba tudi v steno prsnega koša in povzroči, da se bolni organ povsem zraste s podlago.

Čeprav torej rak prej ali kasneje uniči dojko, v kateri je zrasel (na pozabimo tega, kadar govorimo o kirurškem zdravljenju raka na dojki!), pa je vendar bolezen bolj usodna zaradi neke druge lastnosti: celice „rakavine“ lahko zapuste in tudi praviloma zapuščajo kraj, kjer so nastale, in se po mozgovičnem in krvnem obtoku selijo v pazdušne bezgavke in notranje organe. Na srečo ne najdejo vedno ugodnih tal za naselitev in rast, pogosto pa se to zgodi. Jasno je, da delovanje organa, v katerega se je zaselila „rakavina“, slabi in končno preneha. Kaj to pomeni pri kakem življenjsko potrebnem organu, ni treba posebej povedati.

Zdravljenje raka na dojki je odvisno od njegovega obsega in razsežnosti. Dokler vidimo, da je rak zajel le dojko in njeno najbližjo okolico, naravnoma zdravljenje le v ta predel, bodisi da ga odstranimo z operacijo, bodisi da zavremo rast „rakavine“ z obsevanjem. Pri tem velja načelo, da je kirurška odstranitev boleznit zanesljivejša kot pa njeno uničevanje in zaviranje z obsevanjem. Kadar pa najdemo znake razsoja v notranjih organih, takrat posvetimo vso pozornost zdravljenju zasevkov in se manj oziramo na obolelo dojko. Pri zdravljenju

zasevkov, ki so praviloma številni, uporabimo spoznanje, da vplivajo na rast „rakavine“ zavirajoče ali pospešujoče nekateri hormoni, izločki spolnih žlez. Vrsta zdravljenih postopkov temelji na tem spoznanju, pa naj gre pri tem za odstranitev žlez, kjer hormoni nastajajo ali pa za preprosto vnašanje teh snovi v telo. Poleg tega so v zadnjih desetletjih našli vrsto kemičnih spojin, ki prav tako uničujejo rakaste celice, predvsem s preprečevanjem njihove delitve. Te snovi imenujemo citostatiki. Seveda bi bila ta zdravila idealna, če bi prizadevala le rakaste celice, ne pa tudi zdravih. Tako pa se ta zdravila hitro sprevržejo v strup, če niso v večjih rokah.

Kaj pa je z ozdravljenjem? Rak na dojki je zahrbtna bolezen in zato težko govorimo o ozdravljenju. Govorimo pa lahko o obdobju, ko je bolnica brez znakov boleznit, govorimo lahko o obdobju, ko sicer najdemo znake boleznit, vendar bolnici ne povzročajo težav in podobno. Ne izmikamo se odgovoru o ozdravljenju, le pojasniti moramo, kaj ozdravljenje v našem primeru sploh pomeni. Zaradi enostavnosti odgovora recimo takole: če začnemo zdraviti bolnice z rakom na dojki v tako imenovanem zgodnjem stanju boleznit, lahko računamo, da jih bomo srečevali čez deset let brez znakov boleznit osmero od deseterice. Če pa začnemo zdraviti raka na dojki v napredovalnem stanju, ne moremo pričakovati, da bi sploh katera teh bolnic dočkala deset let.

Iz tega preprostega odgovora je moč razumeti, zakaj in vedno znova govorimo o zgodnjem odkrivanju raka na dojki. Drugi vzrok velikega zanimanja za zgodnje odkrivanje raka na dojki pa je dejstvo, da je zgodnje odkrivanje te boleznit izredno težavo, kot je nasprotno zdravljenje take zgodaj odkrite boleznit razmeroma preprosto in — uspešno. Upoštevati moramo, da ni vsaka zatrdina v dojki rak, nasprotno, rak je vir nezatnega dela zatrdin, ki se

pojvjljajo v dojkah. Zato moramo omeniti sicer nenevarne zgotitve žleznega tkiva dojk, kar učeno imenujemo mastopatije ali displazije. Te spremembe so odraz delovanja organov z notranjim izločanjem, predvsem jajčnikov, skrivajo pa nevarnost, da zaradi njih prezremo rakasto zatrdino. Upoštevati moramo še resnico, da nobena od danes znanih, enostavnih preiskovalnih metod, ki jih lahko na široko uporabljamo, ne more zanesljivo pojasniti, kakšna je narava zatrdine v dojki. Pred nedavnim je morda v javnosti zbujala take upe rentgenska preiskava dojk. Ta način preiskave je postal sicer eden od temeljnih preiskovalnih načinov dojk, za množično uporabo, kot je to primer pri fluorografiji, pa ni primeren.

Pri odkrivanju raka na dojki imamo opraviti s skoraj nepregledno množico sprememb, pri katerih moramo ločiti nevarne od nenevarnih. Pri tem si moramo pomagati z nekaterimi medicinskimi ugotovitvami, da rak na dojki prizadeva določen del žensk pogosteje kot druge. Med značilnosti tega dela žensk sodi starost, višja od 35 let; rak na dojki je pogostejši pri ženskah, ki niso nikoli rodile ali pa so prvič rodile po 30. letu

starosti. Ženske, katerih mater ali sestro je prizadel rak na dojki, pogosteje zbole za to boleznijo.

Raka na dojki večinoma odkrijejo bolnice same. Žal pa jih več kot polovica pride pozno na zdravljenje. Ženske navadno vedo za spremembo v dojki mesece in mesece, ne gredo pa k zdravniku, misleč, da spremembi ne velja posvečati pozornosti, ali pa zato, ker prav dobro slutijo nevarnost, boje pa se izvedeti resnico. Očitno je, da moramo teh nekaj dejstev posredovati našemu prebivalstvu; predvsem pa seveda ženskam; prepričati jih moramo, da ni izgubljen čas, ki ga posvetijo mesečnemu pregledu lastnih dojk; prepričati jih moramo, da velja prepustiti zdravniškim rokam vse spremembe v dojkah, pa naj gre za zatrdine, izcedek iz bradavic, „vnetja“ v dojkah ali v koži dojk, ki v mesecu dni ne izginejo. Nedvomno pa je potrebno prepričati ženske, da je treba premagati strah pred trenutkom, ko bo morda zdravnik povedal neugodno resnico. Bolj ko bodo premagovale ta strah, manj bo resnica o raku na dojki neugodna in manj usodna.

Dr. Jurij LINDTNER

Eden izmed važnejših delovnih procesov v naši tovarni — priprava listov

Alkoholizem - bolezen današnjega časa

Alkoholizem predstavlja v današnjem času velik zdravstveni in socialni problem. To ni le bolezen posameznika temveč bolezen celotne družbe. Ker se tudi v naši delovni organizaciji srečujemo s tem problemom, bi želela seznaniti ljudi s tem, kdo je sploh alkoholik in kakšen vpliv ima alkohol na delovno storilnost.

Alkoholika lahko imenujemo človeka, ki iz kakršnegakoli razloga občuti močno potrebo po alkoholu. Karakteristično za človeško psiho je, da se v njej javlja potreba, da se vedno znova vrača k tisti dejavnosti, ki mu nudi užitek. Tako se tudi alkoholik vedno znova vrača k pijači, ker mu je ta nudila nekoč občutek ugodja in pozabo vseh življenjskih težav. K alkoholizmu so nagnjene predvsem čustveno labilne, nedozorele osebe. Te osebe navadno samo v alkoholu vidijo izhod iz svoje duševne stiske v katero jih je privedel nek težak življenjski problem. Alkohol namreč zmanjšuje sposobnost treznega razsojanja težke objektivne situacije v kateri se je znašel človek; zmanjšuje kritičnost in smisel za realnost, povzdigne samozavest, odstrani neugodne čustvene občutke. Vzporedno s tem pa spremeni tudi razpoloženje, ustvarja lažen občutek lastne moči.

Zaradi tega bo čustveno nezrela oseba segla avtomatično po alkoholu, kadarkoli bo doživela kaj neprijetnega, razočaranja ali neuspeh in sčasoma se tako ustvari v človeku navada na alkohol. Tak človek sedaj že v vsaki najmanjši neprijetni situaciji najde razlog, da se lahko opije. Na koncu pride stvar tako daleč, da ni več potreben poseben razlog, da bi se alkoholik opil. Pil bo vedno kadar mu bo alkohol dostopen, ker se je pri njemu ustvarila že čustvena in organska potreba po alkoholu.

Pri pravem alkoholiku postane torej uživanje alkohola osnovni motiv obnašanja in najbolj pomembna življenjska potreba, ki

potisne vse ostale potrebe v ozadje. Zato tak človek zaradi alkohola zanemarija svoje delo, svojo družino in svoje družbene obveznosti.

V lahko opitem stanju ima človek občutek povečane energije in s tem tudi občutek o večji delovni sposobnosti. Toda ta občutek je varljiv. V bistvu gre za zmanjšano kritičnost do samega sebe in svojih nalog, ki jih mora opraviti; gre za varljiv optimizem, ne pa resnično povečan delovni elan. V bistvu je človek v opitem stanju manj sposoben za delo, bodisi za fizično ali pa intelektualno delo. Fizična sposobnost je zmanjšana, ker je zmanjšana mišična moč a gibi postanejo počasni in netočni. Zato človek, ki je vinjen često opravlja svoje delo počasi in nespretno, njegov delovni učinek je zato majhen. S tem pri delu često ovira sodelavce, ki so pri delu vezani na njega, pa bi želeli delati hitreje in bolje. V takšni situaciji obstaja tudi velika možnost, da pride do nesreče pri delu.

Težki alkoholiki često sploh ne morejo opravljati svojega dela, dokler niso nekaj popili. Toliko so že zastrupljeni z alkoholom, toliko razdražljivi, napeti, izčrpani, da jih samo alkohol lahko vsaj začasno spravi iz mrtvila, brezvoljnosti.

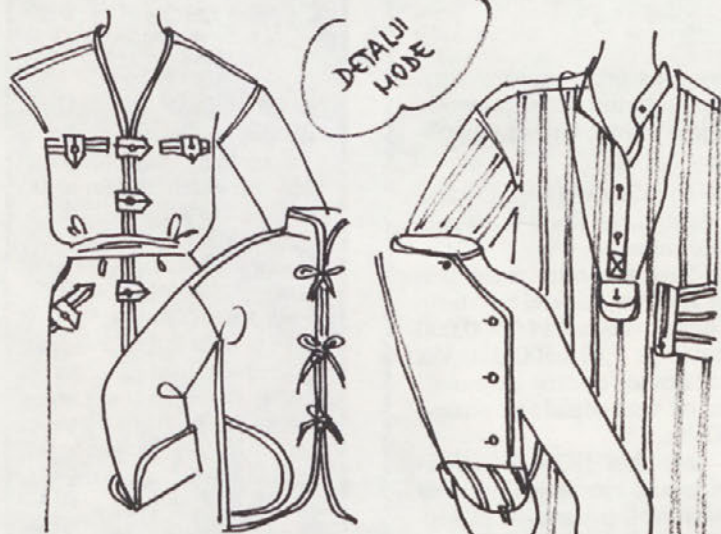
Notranja razrvanost, ki jo povzročajo številne čustvene krize in odvisnost od alkohola onemogočajo alkoholiku, da svoje delo dobro opravi tudi takrat, kadar je trezen. Konflikti v katere je zašel zaradi svoje odvisnosti od alkohola povzročajo neprestano čustveno napetost, ki blokira njegove sposobnosti in motivacijo za delo.

Modni kotiček

Ustaljene modne oblike dopuščajo veliko variant, pretežno športnih. Glavno živahnost dajejo barve. Kontrasti so ostri: črna, rumena, zelena ali tirkizna in rumena na črni podlagi.

Kombinacija beige in črne barve pa bo modni hit prihodnje sezone.

DETALJI
MODE

+ Hvala za vašo kri, ki rešuje življenja!

Od 15. junija do 6. julija so na novomeški transfuzijski postaji darovali kri naslednji NOVOTEKSOVI delavci: Branka Bojanič (do sedaj že 4-krat), Ana Kralj (14), Rudi Zupan (28), Drago Žučak (1), Magda Zupančič (13), Alojz Kristan (21), Draga Kajtazovič (25), Janja Koblar (15), Danica Marjanovič (6), Anton Junc (15), Marjan Golob (6), Franc Ribič (8), Minka Perc (5), Jože Smrekar (23), Srečko Serčič (12), Avguštin Stipič (11), Ida Špringer (8), Marjan Gregorčič (6), Ludva Novak (4), Marija Novak (3), Karel Barbič (19), Anica Cesar (14), Jože Cimrmančič (8), Tine Filip (5), Jože Luzar (14), Martin Mohar (23), Franci Šlajkovec (7), Janez Prosen (3), Janko Dobovičnik (15), Antonija Ljubi (5), Jože Erlih (4), Stane Jurak (3), Ljubomir Jenko (2), Milan Stipič (8), Anica Župevec (27) in Ciril Kukman (26).

Alkoholik torej zaradi svoje odvisnosti od alkohola ne škodi samo samemu sebi in svojim najbližjim, ampak celotni družbi. Zato je nujno, da alkoholika pripravimo do tega, da se gre zdraviti. O tem, kako

pomagati alkoholiku, kje in kako zdravijo alkoholike pa vas bom seznanila v naslednji številki našega časopisa.

Anica

Trenutek poezije...

SAJ TI NE VEŠ ...

Saj ti ne veš, kako mi je
Saj ti ne veš, da ljubim te
Saj ti ne veš ...

To ve le drobnih trav šepet
In tih ciklamin cvet
In pa večer, ko pride spet ...

Saj tako sem trepetal
Tako sem se ljubezni bal
A vendar prišla je, kot sen lahak
Kakor po nebu bel oblak ...
MARTIN

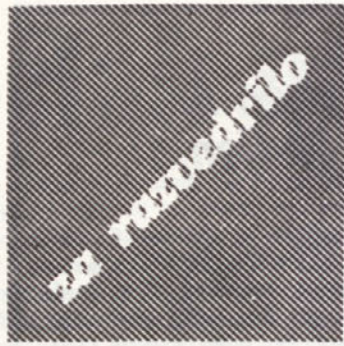
Prišli - odšli

Od 2. julija do 26. julija so v našo delovno organizacijo prišli naslednji delavci: TOZD Tkanina: delovna enota predilnica: Kaferle Ciril, Potočnik Alojz, Grgič Darko; delovna enota oplemenitilnica: Bohte Anton; TOZD Konfekcija: delovna enota Novo mesto: Kisovec Vesna, Novakovič Mara. TOZD Trgovina: prodajalna Arandelovac: Relič Kata. TOZD Strešnik Dobruška vas: Pucelj Jože.

V istem času so našo delovno organizacijo zapustili naslednji delavci: TOZD Tkanina: de-

lovna enota predilnica: Bratkovič Jernej; delovna enota oplemenitilnica: Damjanovič Nataša; delovna enota priprava: Milenkovič Marija; TOZD Konfekcija: delovna enota Novo mesto: Tončič Darko; skupne službe: Zajc Alenka, Nemeš Štefan; TOZD Strešnik Dobruška vas: Anderlič Franc.

VAJENCI: Gajič Darko, Planišek Zvonko, Švener Slavko, Kaferle Ciril, Župevec Vojislav, Skenderovič Hajra, Dujmovič Željka.

Uspeh Veharja in B. Mijajloviča

V nedeljo, 1. avgusta, je bila po ulicah Kranja krožna kolesarska dirka. V kategoriji mlajših in starejših mladincev so se te dirke udeležili tudi kolesarji „Novoteksa“.

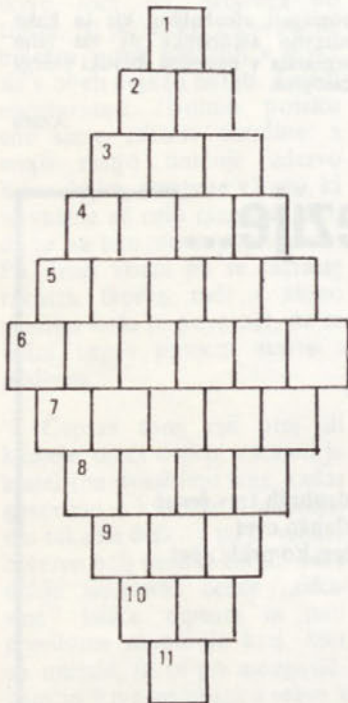
Mlajši mladinci so morali prevoziti 8 krogov – skupaj 24 kilometrov. V izenačenem boju je skozi cilj prvi pripeljal Novomeščan Srečko Vehar. Starejši mladinci so morali prevoziti 12 krogov – 36 km. Z enominutno prednostjo je zma-

gal Bulić (Siporeks), drugi pa je bil Božo Mijajlovič iz Novega mesta. Med prvimi desetimi pa so bili še: Turk, S. Mijajlovič in Zrimšek – vsi „Novoteks“.

Vsi tekmovalci so bili utrujeni, saj so se vrnili iz etapne dirke Avnoj-a v Jajcu, kjer so vozili za člansko ekipo. Zato tudi niso dosegli kakšnega večjega uspeha, kajti tekmovalje med člani je za njihov organizem le še nekoliko pretežko. Z. LUZAR

Rešitev vretena iz prejšnje številke: R, RO, ORA, ROKA, KORAK, KROKAR, KAKOR, KARO, RAK, RA, A.

Vreteno

1. 3. črka abecede
2. avtomobilska oznaka Celja
3. ves, neokrnjen
4. prižnica
5. knjižnica
6. ime naše atletinje na OI v Montrealu
7. pokrajina v Italiji
8. žensko ime
9. ameriška obveščevalna služba
10. Ivan Cankar
11. Italija

POLETNI TRENINGI

V času poletne vročine je za kegljanje prevročje. Vendar se na treningih Novoteksovih kegljačev še vedno zbere okoli 20 do 30 kegljačev. To so tisti najbolj vneti, ki hočejo obdržati stik s kegljaško kroglo tudi poleti, da bi jeseni hitreje prišli v dobro formo. Z rezultati, ki jih dosegajo sedaj na treningih, dajejo garancijo, da bodo nadaljevali odlične igre iz spomladanskega dela prvenstva.

Sporočilo zavarovalnice Sava

Zavarovalnica Sava je v letu 1975 v življenjskem zavarovanju dosegla zelo ugoden pozitivni finančni rezultat, ki znaša za celotno zavarovalnico 46,700.000 din. Od tega odpade na poslovno enoto Novo mesto din 2,845.300 din.

Zbor rizične skupnosti za osebno zavarovanje je sprejel sklep, da se ta celotni znesek razdeli življenjskim zavarovancem v dveh oblikah:

1) Zavarovancem, ki imajo sklenjena življenjska zavarovanja z začetki do 31. 12. 1964, se iz presežkov plačajo premije njihovih zavarovanj vse do poteka zavarovalne dobe, obdrže pa vse pravice iz zavarovalne pogodbe.

2) Zavarovancem, ki imajo življenjska zavarovanja z začetki od 1. 1. 1965 dalje, se pripišejo presežki v obliki dodatnih zavarovalnih vsot.

Po vključitvi presežkov iz preteklih let se vsem življenjskim zavarovancem z začetkom od 1. 1. 1965 dalje povišajo zavarovalne vsote za odstotke po naslednji tabeli:

Začetek zavarovanja	Trajanje zavarovanja			
	5 let	7 let	10 let	12 let
1965				49,0
1966			50,0	42,5
1967			42,2	35,7
1968			34,1	28,7
1969		36,8	26,3	22,1
1970		28,0	20,0	16,7
1971	28,7	20,8	14,7	12,3
1972	20,3	14,6	10,2	8,4
1973	12,9	9,1	6,2	5,0

Iz tabele je razvidno, da prejmejo na primer zavarovanci, ki jim letos poteče zavarovanje z desetletno dobo, povprečno 50 % višjo zavarovalno vsoto, kot je dogovorjena po polici.

Vse dodatne zavarovalne vsote izplača zavarovalnica skupaj z osnovnimi zavarovalnimi vsotami, to je ob doživetju, odkupu ali ob primeru smrti zavarovanca.

Samoupravljalci Zavarovalnice Sava so doslej vsako leto namenili skoraj celotni pozitivni rezultat za deleže življenjskim zavarovancem, ki znašajo doslej skupno 144,300.000 din, za poslovno enoto Novo mesto pa 7,615.500 din. Vsa sredstva iz naslova življenjskih zavarovanj celotne zavarovalnice pa znašajo 662,000.000 din, od tega odpade na poslovno enoto Novo mesto 32,375.600 din.

Zavarovanci, ki so imeli 31. decembra 1975 življenjsko zavarovanje v veljavi najmanj tri leta, bodo prejeli pismena obvestila o pripadajoči zavarovalni vsoti pri svojem zastopniku oziroma pri blagajni podjetja, na kateri plačujejo premije.

KONDIČJSKI TRENINGI

Kegljaški klub obvešča vse svoje člane in ostale člane kolektiva, da smo tudi letos v poletnih mesecih – ko ni tekmovalj, organizirali kondičjske treninge. Ti so na stadionu „Bratstva in enotnosti“, obsegajo pa teke – kros, razgibalne vaje in igre z žogo. Treningi so vsak petek ob 17. uri. Vodi jih Vinko Istenič, trajajo pa približno dve uri. Vabimo vse, predvsem pa člane kegljaškega kluba, da se treningov udeležujete.

Na Loki – plastične steze

Na kegljiščih po svetu se vedno bolj uveljavljajo plastične steze, saj se na njih dosegajo veliko bolj realni rezultati. Tako se je tudi kegljaška zveza Jugoslavije odločila, da bodo vsa uradna tekmovanja na kegljiščih s plastičnimi stezami.

Da bi omogočili kakovosten razvoj kegljanja novomeškimi kegljačem, se je podjetje Gorjanci-Metropol odločilo, da obstoječe kegljišče na Loki opremijo s plastično podlago. Dela bodo opravili koncem avgusta, tako, da se bo jesenska sezona že začela na novih – plastičnih stezah.

Novoteks

NOVOTEKS je glasilo tekstilne tovarne Novo mesto. Izhaja vsako prvo sredo v mesecu v nakladi 2900 izvodov. Urejuje ga izdajateljki svet: Mira Kovačič, Teodora Kovačič, Konrad Mehle, Marinka Miklič, Franc Pavlin, Andrej Počrvina in Slavko Polak. Predsednik izdajateljskega sveta je Andrej Počrvina. Odgovorni urednik Miha Gošnik. Uredništvo in uprava: Novoteks, Novo mesto, Foersterjeva 10. Stavak, filmi in prelom: ČZP Dolenjski list, tiska Knjigotisk Novo mesto.